

rozdílné průběhy industrializace a rozvoje měst: zatímco v Brně vidí analogii s vývojem ve střední a západní Evropě, Lodž čtenářům představuje jako zvláštní unikát – město nemělo na počátku 19. století ani tisíc obyvatel, a tak zde industrializace a urbanizace probíhala zvláště divoce a s katastrofálními důsledky.

Převládajícím tématem statí třetího oddílu je modernizace bydlení. Rozdílné jsou však autorské úhly pohledu. Někteří představují modernizaci, která se pomalu zakotvila v agendě městských zastupitelstev – budování technických sítí a hygienických standardů, jiní modernizaci ve smyslu funkčního, racionálního, i když malého bydlení – úkol, který zaměstnával především dobové architekty a stavitele. Alena Janatková se zabývá otázkou výstavby malých bytů v meziválečném Československu – z hlediska státní podpory i z pozice architektonických škol. Hodnocen je dopad modernizace na jednotlivce: elektrifikace domácnosti přispěla k efektivitě domácích prací a tím i zlepšení postavení žen.

Poslední oddíl publikace měl obsáhnout příspěvky, které analyzují nebo se dotýkají bydlení specifických vrstev společnosti. Tato část ale působí nejméně vyváženě a autoři v ní tematizují natolik specifické problémy, že vypadá z rámce „bydlení v evropském srovnání“. To neznamena, že by tento oddíl úplně postrádal širší evropský rozměr. Například Kazimierz Karolczak popisuje výstavbu paláců ve Lvově v kontextu se změnou postojů aristokracie k městskému prostředí v časech byrokratické a modernizace Rakousko-Uherska. Do závěrečné části byl zařazen i příspěvek Iris Mederové o Josefu Frankem a architektech vídeňské školy „skeptické moderny“. Tento liberální, převážně židovský okruh architektů autorka představuje jako „specifickou vrstvu“ stavitelů, alternativu k dogmatickým sociálním reformátorům a modernistům. Studie „Paying the rent“ Håkana Forsella, rozvíjející problematiku placení nájemného ve Stockholmu, pak působí přece jenom trochu exoticky výběrem modelového města mimo středoevropský region, i když tematicky mu vzdálen není.

Přes určitou neuspořádanost a tematickou nevyváženost, které lze zdůvodnit právě interdisciplinárním rázem kolektivu autorů, je sborník zajímavým a užitečným zdrojem informací. Čtenář získá z publikace jasný obrázek o komplikovaných začátcích moderního urbanismu a začne se více rozhlížet „po svém městě“.

Daniela Richterová

Kriiska, Aivar, et al., eds. **Eesti ajaloo atlas**. Tallinn: Avita, 2006. 137 s.

Atlas se z velké části zabývá estonskou historií, ale částečně i dějinami celé Evropy. Na atlase pracoval kolektiv autorů, z nichž každý se specializuje na jiné období. Atlas obsahuje mapy zobrazující území dnešního Estonska od doby

kamenné po současnost. Kniha se snaží být komplexním průvodcem danou problematikou. Každému období dějin (doba kamenná, bronzová, starověk atd. až po moderní dobu), je věnována dvoustrana textu, která má čtenáři zkoumané období přiblížit. Protože se jedná hlavně o výpravny atlas, je shrnutí pouze informativní a doplňuje jej množství ilustračních fotografií.

Fotografie a ilustrace provázejí celou publikaci, zejména pak fotografie vykopávek v nejstarších obdobích, nákresy hradišť, fotografie významných historických památek, rytiny, malby středověkých měst, portréty panovníků, ale i fotografie státníků, vojáků a důležitých dokumentů.

Stejně jako obrazový materiál je i mapová část rozsáhlá a bohatá na informace. Neobsahuje pouze historické mapy estonského území, ale i grafy sledující vývoj klimatu, vegetace, osídlení, etnického složení obyvatelstva, rozložení průmyslu a průběh válečných operací. Najdeme zde i mapy měst (např. mapa středověkého Tallinnu nebo Narvy) nebo mapy administrativního dělení země v různých obdobích.

Mapy, grafy i fotografie jsou opatřeny často velmi detailními popisky, které pomáhají vysvětlit zobrazovanou tematiku. Na konci knihy se nachází seznam ilustrací a institucí, ze kterých pochází (ty jsou roztroušeny po celém území Evropy). Při svém rozsahu atlas postihuje nejdůležitější období estonské historie i její vývojové trendy v kontextu světových dějin. To pomáhá čtenáři, aby nebyl vytržen ze souvislostí, které v případě tak malé země vždy hrají významnou roli.

Olga Brabcová

Éstonijs. Krovavij sled nacizma: 1941–1944 gody: sbornik archivnych dokumentov o prestupenijach estonskich kollaboracionistov v gody Vtoroj mirovoj vojny. Moskva: Izdatel'stvo Jevropa, 2006. 266 s.

Archivní dokumenty, ze kterých se skládá tato edice, pochází ze Státního archivu Ruské federace a Centrálního archivu FSB. Obsahuje 51 archivních dokumentů, které se vztahují k období nacistické okupace Estonska za druhé světové války. Součástí sborníku je také předmluva, v níž si její autor (není však uveden) klade za cíl podat svědectví o toto období a dokázat, že estonské vojenské jednotky a policejní prapory se aktivně účastnily vyvražďování židů a zločinů proti civilnímu obyvatelstvu. Autor předmluvy se domnívá, že se v současném Estonsku oficiální představitelé (jmenuje například bývalého předsedu vlády Marta Laara a současného premiéra Andrusa Ansipa) snaží o „heroizaci“ nacistických zločinců. Předmluva však na druhé straně zamlčuje některé významné skutečnosti, jako například sovětské zločiny v Estonsku v období mezi lety 1940–1941.